

Концепция за непрекъснато обучение на възрастни хора като мост между науката и гражданското общество

Емилия Великова

A Conception for Continuing Education of Seniors as Bridge between Science and Civil Society: The paper presents the conception for continuing education of seniors which was created and applied by the team of the University of Rousse and the Union of Pensioners'2004, Rousse branch under the project DASUN "Danube Universities for Seniors" (www.dasun.eu). The project was supported by Baden-Wuerttemberg Stiftung and Heidehof Stiftung, Germany. It was managed by the Centre for General Scientific Continuing Education (ZAWIW) of the University of Ulm, Germany. Other partners of the project were from Bulgaria, Romania and Serbia.

Key words: DASUN, Danube Universities for Seniors, Continuing Education

ВЪВЕДЕНИЕ

За разлика от много други държави като Германия, Словения, Сърбия, Хърватска, Румъния, в България няма университет, в който да се обучават пенсионери.

Хората на възраст 50+ са групата, която има най-съществен принос в реализирането на демократичния преход в България и, по-съществува, тя е най-засегнатата група от него. Но опитът на тези хора, връзките им с бизнеса и с академичната общност могат да бъдат използвани по-успешно за развитието на Дунавския регион, чрез продължаване на обучението им.

Продължаващото обучение на възрастните трябва:

- ✓ да бъде нов свят, в който се съчетават съвременните научни знания и възможности на новите технологии с личния опит, уменията и специфичните квалификации;
- ✓ да създава условия за сътрудничество между поколенията, за да се изучава, запазва и популяризира културно-историческото богатство на държавата;
- ✓ да формират и развиват компетенции за активно социално включване за постигане целите на общественото развитие в рамките на Европейската общност.

Настоящата концепция за продължаващо обучение на възрастни хора е подготвена в рамките на проекта „ДАСУН – Дунавски университети за възрастни“ (Danube Seniors Universities), който беше осъществен със съдействието на Baden-Wuerttemberg Stiftung, Heidehof Stiftung, под методическото ръководство на Центъра за продължаващо обучение ZAWIW при университета в гр. Улм, Германия и партньори от България, Румъния и Сърбия. Партньори от Русенска област са Русенски университет „Ангел Кънчев“ и НПО „Съюз на пенсионерите'2004“, секция Русе [2].

Концепцията е адресирана основно към целевата група „възрастни хора“, „хора от третата възраст“, „хора на възраст над 50“, които се интересуват от по-нататъшно обучение с цел повишаване на компетенциите си и използване на възможностите за активно участие в гражданското общество [2].

Основна, далечна цел на проекта ДАСУН е да допринесе за укрепване ролята на хората от третата възраст в гражданския диалог с институциите на държавата и обмяната на идеи и знания между поколенията, нациите и културите, насочена към подобряване на социалната среда на регионално и местно равнище в страните от Дунавския регион, чрез организиране на качествено продължаващо обучение ([1], с.3).

Основна, близка цел на проекта е разработване и прилагане в един „Академичен ден“ на концепции за продължаващо обучение на възрастни хора в Дунавския регион като мост между науката и гражданското общество.

Актуални задачи за постигане на целта са:

- ✓ да се подпомогне изграждането на здрави връзки между университетите и неправителствените пенсионерски организации;
- ✓ да се осигурят условия за самообучение, усъвършенстване на компетенциите и прилагането им за решаване на значими проблеми за държавата-партньор или за региона;
- ✓ да се обменят примери за добра практика;
- ✓ да се съдейства за развитието на мрежата от граждански организации и институции, които обучават възрастни хора от Дунавския регион.

Един от най-важните характеристики на продължаващото обучение на възрастни хора е, че то е база за формиране на гражданско общество, защото осигурява възможности за прилагане на новите компетенции и личния опит на обучаемия в решаването на проблеми с обществена значимост.

НАУЧНИ ОСНОВИ НА КОНЦЕПЦИЯТА ЗА ПРОДЪЛЖАВАЩО ОБУЧЕНИЕ НА ВЪЗРАСТНИ ХОРА

С методическата помощ на екипа на ZAWIW беше разработен изследователски инструмент за изучаване на желанията на възрастните хора и нуждите им от овладяване на конкретни знания и развиване на специфични умения. Изследването беше проведено на 19 март, 2011г. с 41 участници.

Пенсионерите желаят да участват в курсове, свързани с (фиг. 1):

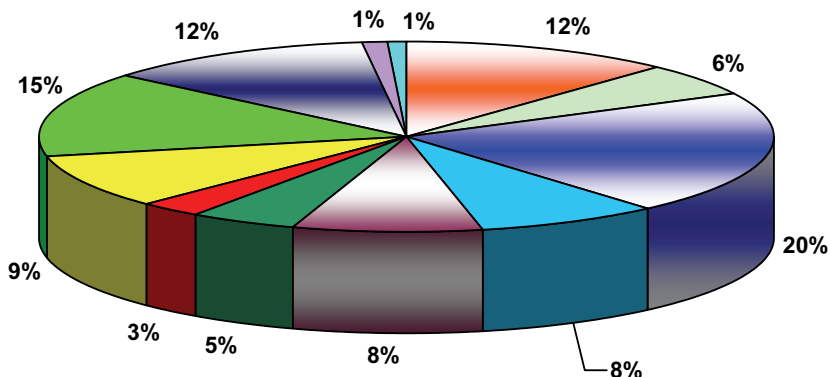
- ✓ здравословен начин на живот (13%);
- ✓ нашето и чуждестранното културно-историческо наследство (12%);
- ✓ дейности между поколенията (12%);
- ✓ как да търсим полезна информация за болести и лечението им (11%);
- ✓ Интернет, персонален компютър и форми на приложение (10%);
- ✓ културното развитие (художественото творчество, литература, музика) (9%);
- ✓ придобиване на умения за общуване (9%);
- ✓ научни курсове по хуманитарни науки (психология, история, социология, икономика) (4%).

Пенсионерите се интересуват от изучаване на езици, особено, от български език (4%), английски език (4%), руски език. (2%) и френски език (1%). Някои пенсионери желаят да участват в граждански активност / доброволен труд (3%), научни курсове по хуманитарни науки (психология, история, социология, икономика) (3%), съвременна работа в екип, проектна работа (3%). Само 1% от анкетираните желаят да се обучават в предприемачество.

Фигура 1

Друга съществена част от изследването е изучаване на очакванията на пенсионерите от участие в продължаващо обучение (фиг. 2).

- искам да разбера по-задълбочено някои интересни области;
- да се забавлявам
- да се събирам с хора, които имат сходни интереси с моите;
- да съм заедно с приятелите / партньора ми;
- да запазя психическото си здраве;
- да предотвратя скуката;
- да не чувствам самота;
- да реализирам това, за което не съм имал време по-рано;
- да следя новите социални процеси;
- да имам възможност за дискусии с други хора, и с по-младите;
- да увелича шансовете си работа;
- други

Фигура 2

Изследването показва, че трябва да се организират четири групи от обучаеми в академичния ден.

Науките, които са в основата на обучението на групите възрастни хора от Русенска област са, както следва.

Група А. Герагогика, Андрагогика, Етнология, Физическа култура и спорт, Психология, Социология, Педагогика.

Групата е определена от нуждата от знания върху здравословния начин на живот с цел активно стареене и запазване на физическото и психическото здраве.

Основната цел на обучението, базирано на тази група науки, е изучаване на характеристиките на възрастните, условията за подобряване начина им на живот и добри практики на решаване на здравословни или психологически проблеми.

Група Б. Архитектура, Етнология, Фолклористика, Антропология История, Изкуство.

Групата от науки е определена от интерес към чуждестранното и българското културно-историческо наследство, към развитието на личността чрез художественото творчество, от желанието за социално общуване, за изучаване на традиции и обичаи.

Целта на обучението е изучаване и популяризиране на нашето и чуждото културно-историческо наследство с цел осъзнаване на българската и европейската идентичност и сътрудничество с чуждестранни пенсионерски организации.

Група В. Социална педагогика, Възрастова педагогика, Психология, Социология.

Групата е определена от нуждата на възрастните от общуване с младите, от желанието им за откриване на методи и средства за предаване на специфични знания и умения в конкретна професионална област, традиции и обичаи.

Основната цел на обучението е изучаване на възрастовите характеристики и формиране на общност на възрастни хора и младежи за обмяна на знания и опит.

Група Г. Компютърни науки, Герагогика, Социална педагогика.

Групата е определена от нуждите и желанията на възрастните хора за общуване с хора със сродни интереси, за следене на новите социални процеси, за търсене и обмен на полезна за тях информация, чрез активното използване на съвременните компютърни и комуникационни технологии.

Основната цел на обучението е създаване на общност, която активно комуникира, чрез новите техники и технологии.

Други науки, интересни за пенсионерите от Русенска област са Европейско законодателство за възрастните хора, лобирание и ефективни лобистки практики, компютърна графика и др., които са установени чрез разговори.

КОНЦЕПЦИЯ ЗА ПРОДЪЛЖАВАЩО ОБУЧЕНИЕ НА ВЪЗРАСТНИ ХОРА

В резултат на изследването бяха формирани следните групи за обучение:

Група А. Здравословен начин на живот.

Група Б. Българското и чуждестранното културно-историческо наследство - пътуване от миналото към утрешния ден.

Група В. Солидарността между поколенията – послание към бъдещето.

Група Г. Компютърна грамотност и сърфиране в Интернет.

Обучението в Група Г беше провеждано всяка събота от м. април до м. юли в зала 2.101. Студенти от специалност „Математика и информатика“, доц. д-р Е.Великова, преподавател от РУ „А. Кънчев“ и г-н М.Кръстев, пенсионер от РУ, осъществиха обучението. Основните резултати от обучението в тази група са два:

- ✓ създаване на общност от възрастни хора, в която се обменя организационна информация, новини, интересни факти, забавни задачи и др. чрез имейли или Skype;
- ✓ формиране на интерес към този вид обучение и организиране на нови групи за бъдещо обучение през 2012г.

Обучението в групите А, Б и В беше проведено през „Академичен ден“ (14.07.11). На 20.05.2011, на редовната среща на Ректора на РУ „А. Кънчев“, проф. д-н Х.Белоев, с пенсионерите на университета бяха представени целите и задачите на академичния ден от проф. Н. Михайлов, Зам.-ректор на РУ. Инж Й.Казаков,

Председател на „Съюз на пенсионерите'2004“, секция Русе, също информира русенската общественост за академичния ден чрез средствата за масова информация и чрез участниците във фестивалите „Шарено хоро“ и „Талантът възраст няма“.

Официални гости на „Академичен ден“ бяха инж. Орлин Лазаров, Зам.-кмет на Община Русе, доц. д-р Борислав Ангелов, Зам.-ректор на РУ „А. Кънчев“, г-н Руденко Йорданов, председател на Български червен кръст, инж Й.Казакон, Председател на „Съюз на пенсионерите'2004“, секция Русе.

Зам.-кметът на Община Русе, инж. Орлин Лазаров, откри академичния ден с пожелания за здраве и участия в много нови Европейски проекти за възрастни.

Група А. Здравословен начин на живот. Д-р Р.Йорданов, председател на БЧК и д-р К.Колев, член на БЧК, представиха механизмите на влияние на процесите на стареене върху способностите на възрастните хора за учене, научните методи на измерването им, развитието на ценностната система и др. Особено внимание беше отделено на връзката между физическото и психическото здраве. Представени бяха важни методи за здравословен начин на живот. Много от участниците са членове на клуб „Дружба“, туристически клуб, клуб „Надежда“, Спортен клуб – ветерани. Те украсиха залата със свежи планински цветя, за да подкрепят позицията си, че в планината се запазват здрави и тялото и духа. Участниците предложиха изпитани рецепти за здравословен начин на живот. Р.Колева отбеляза „Правим снимки на постиженията си, пишем есета за активното стареене, стареем се да бъдем полезни на обществото, като например, поддържаме паметниците на светините за гр. Русе - Баба Тонка и Панайот Хитов“.

Изводът от дискусията е, че участията в обществени мероприятия носят на възрастните хора гордост и удовлетворение от добре свършената полезна дейност, с което те не се чувстват отхвърлени, безполезни и ненужни.

Препоръката на участниците е: не оставяйте духа си в бездействие, не се усамотявайте, движете се, общувайте!

Група Б. Българското и чуждестранното културно-историческо наследство - пътуване от миналото към утрешния ден. Д-р Д.Драгоев, археолог в Регионален исторически музей - Русе, представи законовата база за откриване, съхраняване и популяризиране на археологическите находки в България и връзката на археологическите разкопки на късноантичната крепост "Калето" край с. Сваленик, Русенски регион, от края на VI в. до началото на VII в., с традициите и обичаите в наши дни. Интерес у обучаемите предизвикаха методите на определяне възрастта на археологическите артефакти.

Участниците в групата представиха обичаи на жънене и празнуване на Еньов ден. Жени от с. Батишница представиха уникални национални носии, създадени преди 200 години и обясниха техниките на изработване на отделните елементи.

Наредена беше изложба на празнични храни и дрехи.

Изведени бяха следните основни изводи:

Всеки значим исторически момент се отразява в обичаите на населението. Тези обичаи трябва да се популяризират от възрастните хора сред младото поколение, за да не се „изгубят“, защото с тях би се „загубила“ и българската идентичност.

Търсенето на историческите корени на някои обичаи или търсенето на връзки между археологическите паметници и традициите в Дунавския регион са интересни области за изследователска дейност за хората от третата възраст.

Група В. Солидарността между поколенията – послание към бъдещето. Г-н С.Стоянов представи историческите корени на отношенията между различните поколения и резултати от научни изследвания върху възрастовите физически и психически характеристики като предпоставки за формиране на отношенията между

тях. Ученици от МГ „Баба Тонка” поздравиха участниците с песен по темата, а младите членове на БЧК представиха методи за спасяване на възрастни хора.

В дискусиата бяха изведени изводите:

И младите и старите имат какво да научат едни от други.

Конфликтът между поколенията се игнорира чрез приемането на новото, което означава да се променяш и ти, а това изисква значително усилие.

Академичният ден завърши с докладване на резултатите от обучението по групи и с обобщението, че „Академичен ден”, организиран по проект ДАСУН, създаде групи от хора по интереси, в които се обединяват знанията в различни науки с личния опит на възрастните хора и, в които всеки има възможност за учене и изява.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Приложената концепция показва, че:

1. нужно е организиране на продължаващо обучение за възрастните хора в България;

2. целесъобразно ще бъде да се търси комбинация между минимално заплащане от страна на обучаващите се и обществено подпомагане на обучението;

3. РУ „А. Кънчев” разполага с квалифицирани настоящи и пенсионирани преподаватели, които могат да обучават възрастните хора по богата гама от дисциплини на естествените, инженерните и хуманитарните науки. Разработването на подходящ учебен план и програми е реално изпълнима задача;

4. РУ „А. Кънчев” разполага с кабинети, в които може да се провежда обучението. В по-малките общински центрове могат да се използват помещения на читалищата и училищата;

5. идеята за създаване на център за продължаващо обучение на възрастни хора в Русенски университет „А. Кънчев” се подкрепя, както от местната власт, така и от НПО на пенсионерите;

6. академичният ден на РУ „А. Кънчев” може да бъде модел за организиране на продължаващо обучение на възрастни и в други университетски центрове;

7. е създаден успешен тандем между РУ „А. Кънчев” и СП’2004, секция Русе, който може да осъществява продължаващо обучение на възрастни хора;

8. много на брой са желаещите да участват в продължаващо обучение. Те са добре организирани в СП’2004, който включва над 7000 члена на територията на Русенска област;

9. РУ „А.Кънчев” подкрепя идеите и дейностите на проекта ДАСУН.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Великова, Е. ДАСУН – Дунавски университети за възрастни, РУ „А.Кънчев”, Р., 2011.36 с.

[2] <http://www.dasun.eu/activities/university-of-rousse/259>.

За контакти:

Доц. д-р Емилия Великова, Катедра “Алгебра и геометрия”, Русенски университет “Ангел Кънчев”, тел.: 082-888 848, E-mail: evelikova@uni-ruse.bg, emivelikova@yahoo.co

Докладът е рецензиран.